

РЕЦЕНЗИЯ

На **ПРОФ.Д-Р ДОНКА ПЕТРОВА БАЙКОВА, ДМ**

Ръководител катедра "Превантивна медицина" при ФОЗ, МУ, София

Относно: **ДИСЕРТАЦИОНЕН ТРУД**

на тема:

**"КИНЕЗИТЕРАПЕВТИЧНА ПРОГРАМА ЗА ПОДОБРЯВАНЕ НА
ФИЗИЧЕСКАТА ДЕЕСПОСОБНОСТ ПРИ СТУДЕНТИ СЪС ЗРИТЕЛНИ
НАРУШЕНИЯ"**

на **МАРИАНА ДИМИТРОВА АЛБЕРТ**

*Докторант на самостоятелна подготовка към Национална спортна академия,
Катедра "Теория и методика на кинезитерапията"*

За присъждане на образователна и научна степен "Доктор"

НАУЧЕН РЪКОВОДИТЕЛ:

ПРОФ. ЕВГЕНИЯ ДИМИТРОВА, Д.Н

Рецензията е изготвена в съответствие със Закона за развитие на академичния състав в Република България и Правилника за неговото приложение в НСА.

1. Актуалност на дисертационния труд

Темата на дисертационния труд е посветена на една изключително важна и актуална здравно-социална тема – слепотата – състояние, характеризиращо се с изключително тежко сензорно нарушение, придружено от редица физически, функционални, психологически и социални дефицити и загуби. Интервенционната програма на СЗО "Vision-2020 – Право на зрение" е доказателство за значимостта на проблема, фокусиращ усилията на всички специалисти, общества и народи за възможно най-ефективното за настоящия етап от развитието на медицинските и рехабилитационните науки и практики за справяне със слепотата и придружаващите я ограничения в различните отправления на живот при засегнатите лица. За промоция на здравето и превенция на болестите е важно осигуряването на надеждна база научни

данни за реализиране на регионални и национални стратегии и политики за оптимизиране на придружаващите слепотата проблеми.

2. Характеристика на дисертационен труд

Разработката е *представена* на 250 стандартни машинописни страници, онагледена е с 37 таблици, 44 диаграми и 105 фигури и 3 приложения. Литературната с включва 154 източника (94 на кирилица и 60 на латиница) – предимно от последните десет години, в т.ч. – от последните 2 години. *Структурирана* е съгласно изискванията и включва: Увод или въведение в проблема - 2 стр.; **I част:** Литературен анализ - 42 стр.; **II част:** Постановка на изследването – Работна хипотеза; Цел изадачи на изследването – 3 стр. ; Организация, контингент и методи на изследването – 54 стр.; Резултати и анализ 80 стр.; Изводи и препоръки - 3 стр.; Самооценка на приносите – 1 стр.; Библиография – 9 стр.; Приложения – 3 на брой – 11 стр.

3. Литературен анализ

Литературният обзор разглежда *следните аспекти*: Анатомо-физиологични особености на зрителната система; Характеристика на слепотата - честота на разпространение, етиологични фактори за развитие, степени на състоянието. Специално внимание е отделено на слепотата при деца. Рехабилитацията на болните със зрителни нарушения заема специално място в обзора на специализираната литература, който представя докторантката.

Добро впечатление прави високият професионализъм и задълбочеността на анализиранияте литературни данни и оценките на различните теории за компенсацията, физиологичните особености при процесите на растеж и развитие на засегнатите от слепота деца и юноши. Детайлно е представен препоръчваният от експерти алгоритъм за обучение на зрително затруднени индивиди. Авторката обяснява спецификите в обучителния процес при този контингент с факта, че проблемите в зрението се отразяват върху вниманието, заради нарушена представа за околната действителност, по-голяма разсеяност, хаотичност, бързо настъпваща умора, свързана с продължително дразнене само на един сензорен анализатор (слуховия).

Прегледът на литературните източници е извършен на високо експертно ниво.

Изводите от литературния обзор убедително аргументират необходимостта от: *Разработване на специализирана кинезитерапевтична програма, която да може лесно*

да се адаптира към различни клинични състояния и от: Насочване на собствените творчески търсения и изследователски усилия към изясняване и/или подобряване на съществуващ физиологичен статус.

4. Оценка на формулираните цел и задачи

Работната *хипотеза*, базирана върху изводите от литературния обзор е както следва: Прилагането на подходяща кинезитерапевтична програма, включваща системни физически натоварвания при зрително затруднени студенти-масажисти би могла да допринесе за по-голяма самостоятелност и активност в локомоцията и двигателните им умения.

Целта на проекта за дисертационен труд е ясно формулирана: Да бъде разработена кинезитерапевтична програма и да се изследва ефективността ѝ за подобряване на физическата дееспособност при студенти със зрителни нарушения.

Задачите – 5 на брой, са ясни и насочени към постигане на целта.

5. Оценка методичния набор и дизайн на проучването

Проучването е проведено в периода 2002-2014 г. с участие на студенти от Медицински колеж „Йорданка Филаретова”, София.

Обект на изследването са 105 студенти (мъже/жени - по равно представени) със зрителни нарушения, специалност “Масажист с увредено зрение” от I до III курс. Разпределени са в две групи: I група – *експериментална* група (ЕГ) - 75 студенти и II група - *контролна* група (КГ) - 30 студенти. Занятията са провеждани *три пъти седмично* и са с времетраене от 45 до 60 минути за период от 3 години, т.е. - през целия курс на обучението в колежа.

Изследователските *методи* са съвременни, прецизно подбрани и осигуряват високо научно-приложно ниво и надеждност на резултатите, което отразява добрата методична подготовка на авторката.

За обективизиране на *функционалния статус* на студентите със зрителни нарушения и за проследяване резултатността от кинезитерапията са използвани *субективни и обективни методи и тестове за изследване*: Тестове за физическа дееспособност - велоергометър, гребен-тренажор, степер; Тест на Romberg; Мартине

– Кушелевски; *Тест на Дипп* за оценка на сензорен профил; *Тест на Лурия* за слухова памет; *Тест* за оценка на зрителните възможности.

Специално внимание е отделено на:

- ✓ Методика на *преподаване на студенти със зрителни нарушения* и
- ✓ *Кинезитерапевтична програма* за подобряване на физическата дееспособност при студенти със зрителни нарушения, подразделена в 5 етапа с обща продължителност 21 месеца.

6. Оценка на резултатите

Получените резултати, направените анализи и дискусии са оригинални и лично дело на дисертантката. Научната информация адекватно отразява поставените задачи.

Разработена, апробирана и предложена за внедряване е цялостна авторска програма за подобряване физическата дееспособност при студенти със зрителни нарушения. Оригиналната гимнастика за очи, съчетана с тренировка за равновесие и координация е уникална в методичен аспект.

Считам, че начинът на подреждане и дозиране на упражненията е съществен принос в теорията и практиката на кинезитерапията.

5-те етапа:

- ✓ комплексът за развитие и подобряване на координацията и ориентирането в пространството;
- ✓ йога-комплексът за подобряване на дишането и увеличаване на функционалните възможности на органите;
- ✓ адаптираната за лица със зрителни нарушения оздравителната гимнастика цигун;
- ✓ статично-силовата тренировка за повишаване мускулната сила, и
- ✓ упражненията с медитация за развиване на слуховата памет

са с най-съществена научно-практическа значимост.

Установени и предложени за педагогическата практика са подходящи методи за обучение и подобряване мобилността на студентите със зрителни нарушения. Интересни са резултатите, отнасящи се до подобряване на трите вида слухова памет

след прилагане на кинезитерапевтичната програма. Те от своя страна са предпоставка за оптимизиране на усвояване знанията и практическите умения от студентите.

Подбраната и извършена статистическа обработка на огромния масив данни обуславя надеждност и повторимост на резултатите на национално и международно ниво.

7. Изводи

Формулираните изводи правдиво отразяват получените резултати. Намирам, че извод със съществено научно-практическо и здравно-социално значение е този, който акцентира, че кинезитерапевтичната програма за обучение на студенти със зрителни нарушения повишава физическата им дееспособност. От близки изходни нива на стойностите при ЕК и КГ, след прилагане на разработената 5-степенна методика (и особено след упражнения по цигун и йога) се наблюдава значително превъзходство в постиженията на експерименталната група (тази със зрителни смущения), в сравнение с контролната.

Високо оценявам, също така, извършения от Мариана Алберт сравнителен анализ на собствените резултати със сходни на чуждестранни авторски колективи и установената еднопосочност и/или даже превъзходство на постиженията при използване на разработения от нея кинезитерапевтичен алгоритъм, както и установения голям относителен дял - 82.86% на студентите, считащи, че предложената кинезитерапевтична програма повишава тяхната физическа дееспособност.

Резултатите са представени и *онагледени перфектно*.

Обсъждането и съпоставката с литературните данни са задълбочени и обосновават необходимостта от разработване и внедряване на национална здравна политика, включваща подобни кинезитерапевтични програми, насочени към оптимизиране качеството на живот на незрящи млади учещи се хора – залог за социалната им адаптация.

По моя преценка приносите от рецензирания дисертационен труд са в няколко аспекта:

- Приноси с научен характер

Полученият в хода на проучването огромен масив научна информация осветлява редица проблеми в качеството на живот, обучение, физиологичните и функционални параметри при студенти с нарушено зрение и дава насоки за бъдещи научни изследвания.

➤ **Приноси с методичен характер**

Разработен, апробиран и предложен за внедряване е оригинален авторски алгоритъм за кинезитерапевтична програма целяща повишаване физическата дееспособност на млади учещи се хора със зрителни нарушения.

➤ **Приноси с приложен характер**

Установените научни доказателства са послужили за оптимизиране на учебния процес при незрящи студенти и/или такива с различна степен на смущения в зрението.

В заключение: Рецензираният от мен дисертационен труд на тема *“Кинезитерапевтична програма за подобряване на физическата дееспособност при студенти със зрителни нарушения”* е посветен на актуален здравно-социален проблем. Събраният, задълбочено анализиран и оценен внушителен обем надеждни резултати, данни от тестове за функционални и физиологични параметри, анкетна информация има висока научна стойност, а разработената и апробирана кинезитерапевтична програма за подобряване дееспособността и качеството на живот на незрящи студенти – важно приложно и методическо значение. Използваният съвременен методичен набор осигурява надеждност и сравнимост на резултатите с други подобни, получени от международни авторски колективи.

Посочените достойнства на разработката покриват и надвишават изискванията, поради което *препоръчвам* на почитаемите членове на *Научното жури* да дадат своя *положителен вот* за присъждане на образователна и научна степен “Доктор” на *Мариана Димитрова Алберт*

05.08.2015 год.

Рецензент:



/Проф. д-р Донка Байкова, дм/